

О.ІВАНЕНКО
**ЛІСОВІ
КАЗОЧКИ**

О. ІВАНЕНКО

ЛІСОВІ КАЗОЧКИ

УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО
КРАКІВ 1942 ЛЬВІВ

БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ДІТВОРИ
„МОЯ КНИЖЕЧКА“
ВИПУСК 32

*Обкладинка й ілюстрації
Мирона Левицького*

Казочка про білочку-мандрівницю.

I.

Маленька білочка народилася в кінці літа. Вона була зовсім голенька й сліпа.

— Це нічого, — сказала мати-білка її старшим братам і сестрам, що зневажливо подивились на неї, — ви теж були колись такі, а тепер бачите, які у вас пухнасті хвостики і вушка з китичками.

І справді, маленька білочка за кілька день покрилася м'якою пухнастою шерстю, швидко відкрила свої горіхові очі — вони й завбільшки були, як маленький горішок і кольору такого.

Але як тільки подивилася — очі стали відразу, як великий горіх, бо навколо було дуже цікаво і все хотілося швидше побачити.

Вона висунула гостру цікаву мордочку з гнізда, повела вушками і спитала мами:

— А що то таке?

— То стара ялина, ми будемо там жити взимку. То хороша стара ялина: на ній багато смачних шишок і велике дупло для нашої хатини.

— А то що?

— А то стрибають пташки... Вони, правда, дуже балакучі, особливо вранці та ввечері, але шкоди нам не роблять. А он, бачиш, щось крадеться поміж деревами. Отого звіра бережись, то стара лисиця, вона хитріша всіх у лісі і може тебе з'їсти. Та в тебе скоро виросте хвостик і лапки зміцніють, я навчу тебе стрибати по верхах дерев, і тебе ніхто не спіймає.

Маленька білочка з заздрістю дивилася на своїх старших братів і сестер, що стрибали по зелених ялинах. Їх немов вітер перекидав з ялини на ялину. Вони могли стрибати по всьому лісі. Правда, вони приносили маленькій сестричці червоних ягід і білих грибків і горішків, та всі дуже хвастилися, що вони вже великі.

— Хоч би й мені швидше стрибати і бігати, — думала маленька білочка, — я б їх усіх випередила і забігла б найдалі.

Та от уже і в неї зміцніли лапки, хво-

стик став пухнастий і вже міг маяти над її мордочкою, як віяло. А над вушками виросли маленькі китички, вузькі й гострі, зовсім як щіточки на дитячих пензликах. Мати почала вчити її лазити і стрибати.

— Це добре, що підросла маленька білочка, — сказала мати-білка, — нам тепер багато роботи, і ти теж допомагатимеш нам. Нам треба користуватися гарною годиною і зробити запаси на зиму. Тільки ти, білочко, не забігай далеко. Далі дуба і ялини не ходи!

Щодня тепер уся родина розбігалася по лісі і зносила до дупла старої ялини горішки, гриби, шишки.

II.

Коли вперше вирушила і маленька білочка, був чудовий ранок. Ліс стояв різнокольоровий, барвистий. Жовте, червоне, руде листя завітчувало дерева, і одно дерево красувалося перед другим. Це були ще перші осінні дні. Небо було синє-синє, і в повітрі літало серпанкове тонесеньке павутиння. То ткали його павуки, а воно, легеньке, від найлегшого подиху вітру рва-

лося й летіло, і блищало на сонці, як срібло.

— Я пострибаю далеко-далеко — подумала маленька білочка. — Хіба цікаво стрибати навколо старої ялини й дуба?

Вона все тут знала й вже стільки разів чула, що мурмоче старий дуб, коли вітер шарудить його листям, а ялина тільки ледь-ледь похитує волохатими вітами.

От білочка і пострибала. Назустріч їй летіли кольористі балакучі пташки, стрівалася різна комашня. Всі були заклопотані, поспішали так, як і вона.

— Ой, яке грибне місце! — скрикнула білочка, побачивши зелену галявину і багато, багато різних грибів.

Вона кинулася збирати їх.

— С-ш-ш-ш, — раптом чує вона страшне сичання і бачить, як до неї повзе довга, покручена, тонка й слизька деревина, тільки без гілля і без листків. То була гадюка. Білочка не знала, але злякалася, бо ніколи не бачила, щоб дерева повзали.

Вона прожогом кинулася вгору.

— Краще додому побігти! — подумала білочка і пострибала назад, але перед нею відкривалися все нові й нові, незнайомі

місця. Вона переплутала верхи дерев, по яких стрибала, і... заблудила.

— Дук! Дук! — закричала вона, але ніхто, ні мама, ні тато, ні сестри не почули її. Вона ж була далеко.

А вже вечоріло. Внизу шмигнув сполоханий сірий зайчик, прищуливши вуха.

— Зайчику, — гукнула вона, — чи ти не знаєш, як пройти до старої ялини?

Зайчик на мить зупинився.

— До старої ялини? Хіба тут мало старих ялин у лісі! Ні, не знаю, і ти краще сиди нагорі, бо тепер тут бігає хитра руда лисиця і одноокий вовк вийшов на прогулянку.

І лисиця, і вовк — це було дуже страшно. Краще вже переночувати тут, а вранці побігти шукати рідну ялину.

На широкому гіллі білочка побачила чимале гніздо з яєчками. Їй хотілося їсти. Гадюка так її налякала, що вона й забула про гриби. І недовго думаючи, білочка повипивала яєчка, викинула шкаралупки, а сама вместилася у гніздечко.

Гніздо було вистелене мохом, і спати було добре. Вся ніч пройшла спокійно. Але тільки почало розвиднятися, хазяйка гнізда,

буркотуха сова, повернулася з нічних промислів додому. Вона залопотіла крилами над білкою.

— Ач, злодійко! Що ти наробила? Я тобі очі виколю!

Білочка схопилася, як опечена, і стрімголов кинулася з гнізда. Та поряд на гілці чекало нове лихо. Хитрі очі куниці стежили за нею. Білочка стрибнула вниз і опинилася на березі ставка. Куниця стрибала за нею. На ставу плавало латаття, та воно не могло витримати білочку. Але ось вона нагледіла: пливе великий шматок березової кори. Вона миттю стрибнула на нього; він загойдався, але витримав. Білочка, як парус, розправила свій рудий хвостик і вітер погнав білячий човник до протилежного берега.

— Тепер я ще далі від моїх рідних, — з сумом подумала білочка, і хоч на протилежному березі був такий же гарний ліс, але білочці здавалося, що все там гірше.

III.

З кожним днем холоднішало, опадало листя, пташки збирались великими зграями і дзвінко, галасливо прощалися з рідними

лісами й полями. Вони мусли відлітати далеко у вирій, бо тут узимку і холодно для них було і з їжею важко.

Білочка примостилася в дуплі тремтливої осики. Але дупло було маленьке, незатишне, часто вночі дощ мочив її до кісток. Білочка дуже сумувала. Вона розпитувала всіх, як їй переправитися на той бік ставка і знайти стару ялину.

— Я б перенесла тебе на крилах, — сказала якась лагідна пташка, — але боюся, що ти зловиш їх, а мені ж треба на них далеко летіти.

— Я б повів тебе околицями, — сказав розважливий кріт, — але мені ніколи, я поспішаю збудувати нове помешкання на зиму під землею.

— Я б узагалі тобі радив не хвилюватися даремно, — зауважив хазяїноватий їжак, — а краще подбати про зиму, можливо ти й не знайдеш своїх і собі нічого не влаштуєш, от і замерзнеш, коли придуть морози.

— Я не хочу жити одна! Мені так сумно! — зітхнула білочка.

— Ну, то йди до мене, — сказав їжак, — тільки, звичайно, роби все, що я накажу.

От зараз я теж лаштую помешкання на зиму. Ходім, я тобі покажу, як це робити.

Вони підійшли під велике дерево, де нападало багато листя. Їжак почав качатися у листі, і листя напосідало йому на голки. Це була дуже кумедна картина! Листя стирчало в усі боки, і здавалося — купа листя суне по стежці. Білочка не стримала й розсміялась.

— Що тут смішного? — розсердився їжак, — ну, наколюй і ти листя!

Та білочка як не качалася, листя до неї не приставало. Їжак розсердився і прогнав її.

Білочка боялася відходити від своєї осики. Вона ж ще була маленька й дурненька і могла знову заблудити. Та в осичі не тільки вона одна жила, туди під кору поналазили жуки, червяки, різна комахня, щоб там перезимувати. Що ж було робити? Довелося їй трохи заpastися хоч чимнебудь на зиму. Вона принесла горішків, шишок, сухих ягід.

IV.

А дні минали. Короткі дні, а ночі довгі і вже холодні! Вітер дув сердитіше, дощ мочив частіше — і раптом згори почало падати щось біле, пухке і холодне.

— Сніг! Сніг! — зацвірінчали снігурі, що не відлітали на зиму у вирій. Маленька білочка лежала, зіщулившись, у дуплі. Вона зовсім замерзла. Раптом у дупло просунулась чиясь біла вухаста мордочка.

— Здрастуй, білочко! А я таки знайшов твою стару ялину. Там твої батьки плачуть за тобою, біжімо до них, уже замерз ставок, і ми пострибаємо навпростець.

Це був той заєць, з яким вона колись розмовляла.

— Я не пізнала тебе зразу, — сказала вона, — ти був сірий, а тепер білий.

— Та я навмисне став білим, — відповів хитро зайчик, щоб мене не так легко було помічати на снігу.

— Ну, біжімо швидше!

Маленька білочка так зраділа! Ви й уявити собі не можете, як!

— Я хочу понести їм ті горішки й ягідки, що я припасла, — сказала вона.

Зайчик подумав трохи.

— Добре, ми зробимо ось що: ти сідай мені на спину і бери в лапки гостинці, а я одним духом домчу тебе додому.

Вони так і зробили. Заєць пострибав до лісу. А білочка сиділа на спині і міцно тримала горішки та ягоди в лапках, а коло старої ялини вже чекали і тато, і мама, і брати, і сестри, і всі білчині родичі, і старий дуб мурмотів, як завжди, і велика ялина ніби хотіла обняти малу мандрівничку волохатими лапами.

Та мандрівничка була вже немала, вона була вже великою і розумною білкою, знала добре весь ліс і вже нізачо не заблукає в ньому.

К и с л и ч к а.

I.

Знаєте, дітки, що! Ви ніколи не плачете! А то раз одна дівчинка гуляла в лісі з братиком, посварилася і гірко заплакала. Сльози кап-кап, та на землю, та на насіннячко, що там лежало, та такі гіркі сльози! — от і виросла з того насіннячка гірка та терпка кисличка.

А як туди насіннячко потрапило — ніхто не знає. Може вітер заніс, може пташка принесла, може та сама дівчинка або її братик їли яблуко і викинули насіння.

Я думаю, що так і було, напевно братик їв, а дівчинка заплакала, що їй він не дав.

Як там не трапилося, а почала рости в лісовій гушавині дика кисличка.

Спочатку їй усе дуже подобалося, і ніхто не знав, що вона така гірка. І сама вона навіть і не догадувалася.

По весні вкривались її гілочки легким

свіжим листям — кисличка дихала ним що-сили — і росла та міцніла. Влітку розросталися вередливі кущі терну, широка папороть, у лісі ставало вогко і темно від густої зелені, і тільки вершечки дерев бачили блакитне небо. Тут, де росла кисличка, було так затишно і глухо, що пташки не боялися мостити свої гнізда і співати пісні.

Раз прилетіла весела пташка, сіла на кисличку і сказала:

— А я бачила такі точнісінько деревця, як ти, такі точнісінько. Тільки на них висять рожеві солодкі яблука. Я їх клювала. Чому на тобі нема таких яблук? Я б з охотою і зараз поклювала.

Кисличка засоромилась і сказала:

— Я не знаю.

Навколо росли великі задумливі липи, ясени, клени. Вони прислухалися, що там цвірінчить пташка.

— Так, — сказала пахуча липа, — тобі вже час цвісти — весною вкрийся цвітом, а восени щось виросте, може й справді якісь яблука.

— Добре, — всміхнулась кисличка, — у мене теж будуть яблучка, тоді прилітайте, пташки!

І така весела стала вона з того часу. Все б тріпотіла з вітром, розмовляла б з пташками, горнулася б листям до ласкавої липи. Восени листя облетіло, але це було і не боляче і не страшне. Тепер самі корінці глибоко з землі тягли соки. Стало так холодно, що захотілося спати. Вона й дрімала цілу зиму під снігом. Дрімала і мріяла — от вкриється вона цвітом, от досягнуть яблука і буде вона найкращим деревом у лісі.

II.

Ні, ніхто не зрадив так на весні, як тоненька молоденька кисличка. На ній вирости такі рожевобілі ніжні квіти, що навіть бджоли, розумні бджоли—здивувалися, а старий жук загудів багатозначно: джу-джу-джу. Правда, він крім цього джу-джу-джу нічого ніколи не гудів, але все ж таки це щось значило.

Кисличка дуже берегла свої квіти, навіть на вітер сердилася:

— Лети собі стороною, — благала вона, — не зривай моїх квіток, тобі ж жарти, а мені яблучка.

А коли летіла хмарка вгорі — вона і тій кричала :

— Хмаронько-голубонько! Не падай градом, не побий мене! Ти розлийся теплим дощем та напій мене!

І хмарки розливалися теплим дощем, а вітер ласкаво віяв коло неї. І всі дерева хоч підсміювалися з кислички, та любили її.

Якось вранці побачили всі на ній маленькі кругленькі яблучка.

Кисличка стояла горда, весела, привітна.

Прилетіла її знайома пташка.

— А, — каже, — і на тобі вже яблучка! Ну, покуштуємо!

Клюнула раз, другий і повернула дзьобик. Їй не хотілося казати неприємностей, але яблучка були такі кислі, такі гіркі. Вона трошки покрутилася на гілках і полетіла геть.

Кисличка здивувалася, але нічого не сказала. І липа і ясен, хоч і бачили це — теж нічого не сказали.

З лук додому летіли золотисті оси. Оси дуже любили солодке. Жодної квітки, жодної ягідки вони не минали. Звичайно вони помітили яблучка на кислиці і покуштовували їх. Але оси звикли всіх боляче жалити, тому не змовчали, як пташка, а сказали:

— Ну, на таких не затримаєшся!

Хотіла спитати їх кисличка — в чім српава, та ніяково, соромно було.

Добре, що пішов дощик і ніхто не бачив за його краплинами, що кисличка теж плаче.

III.

А після дощу з кущів повилазили гриби. Кумедні такі, товсті гриби. Тільки повилазили, а так дивилися на всіх, ніби вони споконвіку тут, особливо товстий гриб під червоною шапкою з білими крапочками.

Незабаром після дощу прибігли в ліс діти збирати гриби. Вони нищпорили по всіх закутинах і кожен з них набрав повен кошик. Тільки того товстого гриба з червоною шапкою і білими крапочками, хоч усі бачили — ніхто не схотів рвати.

А одна дівчинка набрала грибів більше всіх і все йшла далі та далі, аж поки не забрела в таку дику гущавину, куди ніхто з дітей не заглядав, і побачила там кисличку.

— У всіх будуть тільки грибки, а в мене й яблучка, — закричала вона. Потрусила кисличку і схопила одне яблучко. Та тільки вкусила — зразу скривилася.

— Ой, яке гірке та погане, — сказала дівчинка й кинула яблучко. — Чого це воно таке ?

— Через тебе! через тебе! — застукотів старий дятель, що працював на ясені. Та дівчина його, звичайно, не зрозуміла, а побігла собі далі.

Кисличка зовсім засумувала і вже не ховала свого суму. Вона голосно зітхала і жалілась на свою долю.

— Он пташки співають — і всім весело робиться на серці. Он квіти цвітуть і всім очі веселять, а хто тільки її яблучка покуштує, — скривиться і одвернеться.

— Пхе! — сказав товстий гриб у червоній шапці з білими крапочками. — Від мене навіть вмирають, а я з того не плачу.

То справді був гриб-мухомор, і ніяка мушка, звичайно, до нього не тільки в гості не прилітала, а навіть не віталася з ним, коли летіла мимо.

— Подумаєш — горе! Краще самій усіх їсти, — підтримала його і товста жирна гусінь. Вона завжди прикидалася доброю бабусею і так тихенько та лагідненько лізла на дерево, а насправді була ненажерливою шкідницею.

— Навіщо тоді їй рости, коли від неї нікому не солодко? — спокійно сказала лісова миша. Вона однаково не могла покуштувати яблучок, бо вони росли високо і їй було байдуже до кислички.

— Справді, навіщо мені тої рости! — прошепотіла кисличка і, простягнувши вгору гілля, благально заголосила:

— Хмари, побийте мене краще градом! Сонце, спали мене! Вітре, зламай мене! Адже не знаю я, навіщо мені рости такою гіркою та поганою, що навіть горобці не летять до мене. Навіть гусінь не їсть мого листя. Невже я навіки лишуся такою?

Так плакала і зітхала бідна кисличка, і дуже стало шкода її і ласкавій липі, і пустуну вітрові, і працювитуму дятлеві.

— Треба сказати дідові, що живе в блакитній хатці, — мовив дятель, шукаючи в корі червяків. — Уже не перший рік я працюю в нього і, на мою думку, він усе може. Тільки я не смію відірватися від роботи — він доручив мені почистити дерева.

— Треба швидше сказати дідові, що живе в блакитній хатці, — заговорила липа, — він уже давно живе тут. Він був з довгою бородою, коли я вперше визир-

нула з землі, а тепер його борода дістає до полуничок у траві. Він, звичайно, все знає, але я не можу простягти до нього своїх віт, щоб сказати.

— Він мій приятель, — засміявся вітер. — Я зірву листок з кислички і понесу до нього.

І вітер підхопив зелений листок і понісся так швидко, що враз усі дерева повернули за ним гілки і листя в один бік.

— Ш-ш-ш! Я спішу! Не заважайте! — шумів вітер по дорозі, бо він завжди любив пошуміти і до діла і без діла. — Я спішу! Я спішу!

IV.

Блакитна хатка стояла на краю лісу. Там жив старий - престарий дідусь, що доглядав ліс і невеличкий садок коло своєї хатки. Він так добре знав усіх у лісі, що навіть міг з ким завгодно розмовляти. От і тепер сидів він на призьбі і розмовляв із бджолами по-бджолиному, з жуками — по-жуциному, з мурашками — по-мурашиному.

Розказували йому, як день провели, що спокійно все в лісі, що всі щасливі.

— Ну, ні, діду! — раптом налетів ві-

тер, — не все спокійно, не всі щасливі. Я приніс тобі лист із кислички.

І вітер розповів, як виросла в лісі кисличка, як прилетіла пташка і наговорила про якісь яблучка і як тепер від тих яблук кисличка плаче.

Замислився добрий дідусь. Не міг він терпіти, щоб у його лісі хтось плакав.

— Добре — сказав він, — я щось подумаю.

І вітер швидко полетів заспокоїти кисличку.

Ходив дід по лісі, ходив та думав. Що йому й справді зробити з кисличкою? Питав він усіх пташок, де ростуть ті солодкі яблучка. Та далеко це було, не дійшов би старий.

Так і літо минуло і вже поповзла до діда всяка комашня та дрібні тваринки прощатися з ним на зиму.

Пташки, відлітаючи, зупинялися над хаткою, щоб востаннє поговорити з дідом. Цього року він наказував кожній пташці:

— Принеси мені з теплих країв гілочку з солодкої яблуні, подивлюся, які там яблуні цвітуть.

І пташки кивали голівками й обіцяли.

Останнім пролетів сивий птах. Йому було вже багато-багато років, і він думав, що

напевне це вже востаннє летить він у таку далеку подорож. Він летів, і два внуки — веселі птахи з молодими міцними крилами — підтримували його.

— А старий! — закричав йому дід із блакитної хатки. — І ти летиш? Сидів би зі мною на печі, от було б тобі і тут жарко.

— Ні, всміхнувся старий птах, — я чув, що ти наказував малим, та тільки я знаю найкраще в світі чарівне дерево, що росте в сонячній країні. Я сам принесу тобі гілочку з нього.

Відлетіли птахи. Стало холодно. І хоч кисличка тепер мало відрізнялася від інших дерев, бо всі стояли без листя, але навіть червяки, проповзаючи повз неї, казали:

— А, це та гірка кислиця!

Вона шепотіла:

— Хоч би мені замерзнути!

І навіть дятель і липа мовчали. Бо що вони могли сказати на цю гірку правду?

Але це почув дідусь, що ходив по лісі, оглядаючи, як влаштувалися всі на зиму. Йому дуже шкода стало кислички.

— Я візьму тебе до себе, — сказав він — У мене тобі буде тепло й гарно.

Він викопав її з корінням, переніс у свій

садок, посадив у пухку землю. Як маленьку дитинку укритв її стовбур знизу, щоб не замерзла, і говорив тихо-тихо. Це тільки старі вміють так тихо ворухити губами.

— Спи, кисличко! Хай тобі добре буде!

І кисличка заснула. Бо коли погано, здавалося їй, краще вже спати і ні про що не думати.

V.

А весною пташки прилетіли.

— Добридень, дідусю! — закричала перша.

— Добридень, мала! — закивав головою дідусь. — А гілочку принесла?

— Ой, дідусю, я так поспішала. Я забула, не сердься на мене.

— Здрастуй, дідусю! — закричала друга пташка.

— Здрастуй, мала! — закивав головою дідусь. — А гілочку принесла?

— Ой, дідусю! Я шукала, шукала такої гілочки, та не найшла. Не сердься на мене!

— Привіт, дідусю! — закричала третя пташка.

— Привіт, мала! — закивав головою дідусь. — А гілочку принесла?

— Ой, дідусю, я несла гілочку, та повіяв чужий вітер на морі і я впустила її. Не сердься на мене!

І так летіло багато пташок, але ніхто не приніс гілочки: та забула, та не знайшла, та загубила. Але вони були такі щасливі бачити рідні ліси, що дідусь, хоч було йому сумно, не міг на них сердитися.

Раптом він побачив — два дужі молоді птахи несуть у своїх дзьобах по гілочці. І хоч побачив старий гілочку, та не стало йому весело.

— А де ж ваш дід? Чого не донесли ви його до мене? — спитав він зажурено.

— Він летів уже назад, — сказали птахи, — він сам хотів віддати тобі гілочку, та на морі знялася страшна буря і він зовсім знесилився. Ми все ж таки донесли його до острова і поклали на високій скелі, де стоїть маяк. Той маяк і нам, перелітним птахам, показує шлях.

— А оце він передав тобі гілочки. Ох, як важко було їх донести, — сказав старший внук. — Я несу тобі гілочку з найсоłodшого дерева для кислички, а мій брат — гілочку золотої квітки для твого садка, — він прислав тобі в подарунок.

— Ні, — сказав молодший брат, — ти переплутав. То я несучу гілочку найсолодшого дерева, а ти — золотої квітки.

— Що ти! — заперечив старший. — Хіба не мені він дав першому.

Вони довго сперечалися — і ні дід, ні птахи, врешті, не знали, де ж гілочка найсолодшого дерева і де гілочка золотої квітки.

Дідусь сів на призьбі і зажурився. Загинув його старий товариш. Скільки перетерпіли молоді його внуки, і однаково даремно.

— Чого ти сумуєш, діду? — раптом почув він кисличку. — Невже ніхто нічого не приніс для мене?

Дід усміхнувся їй. Він вирішив краще обманути кисличку — однаково вона тепер засохне з туги.

— Ні, кисличко, птахи принесли гілочки з найсолодшого в світі дерева! — сказав він.

— О, дай мені швидше їх! — зашепотіла кисличка. — Хай я почую, які вони чудові, може, хоч на хвилину стане мені солодко.

Кисличка навіть не зітхнула, і тільки гілля трохи затремтіло, коли дідусь гострим ножом розрізав стовбур кислички і вклав туди

дві гілочки. — Бідна кисличка, — подумав він, — що воно буде?

* * *

Минув ще рік. До дідуся в садок прибігла дівчинка. Прибігла і зупинилася. Проти хатки щось блищало, сяяло, променілося. Дівчинка скрикнула. На пишному стрункому деревці висіли золоті яблучка — безліч золотих яблучок. Над ними літали бджоли, метелики і маленькі веселі пташки.

— Ах, яка яблунька! — прошепотіла дівчинка. — Мабуть, вона народилася, коли всі сміялися.

Цві та Рінь.

— Тук-тук, — тихенько застукало на горішній вітці. Так тихо, як у тебе іноді в ушко задзвенить — навіть ніхто, крім тебе, і не почує. Отак застукало і в гнізді, в двох малесеньких яєчках, і почула цей стук лише мати-пташка. Це ж були її рідні — рідні яєчка.

— Тук-тук, — знову повторилося в першому і в другому яєчку. І вже трошки голосніше. Так, ніби роса падала на світанку з пелюстків лісових дзвіночків. І це вже почули інші пташки. Вони висунули голівки із своїх гнізд і з цікавістю прислухалися.

— Їм так важко пробити цю тверду шкаралупку, — зітхаючи, сказала мати-пташка. — Навіщо я знесла такі тверді яєчка?

Але подруги з сусідніх гнізд засміялися-зацвірінчали. Адже в усіх пташок такі

яєчка — і нічого — пташенята вилуплюються.

— Тук-тук, — почулося втретє. І це було цілком виразно — так, як стиглі кислички падають на стежку.

І раптом в одну і ту ж мить — тррах! — розкололися яєчка, і звідти висунулися дві малюсінькі кумедні голі голівки з великими ротами; роти враз розкрилися.

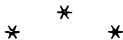
— Цві! — цвікнуло перше пташеня.

— Рінь! — закінчило друге.

— Цві-рінь! — сказали вони разом і так широко розкрили роти, що здавалося от-от роздеруться.

— Цві та рінь! Цвітарінь! — підняли всі пташки враз галас, заспівали, засміялися, бо пташки були взагалі найпривітніші і найвеселіші в лісі, а тут — у їхньої товаришки вилупилися пташенята.

І пташенят тих назвали Цві та Рінь.

У лісі вже наливалися терпкі кислички, а у полі познімали жито й пшеницю. Цілий день Цві та Рінь літали над лісом. Вершечки дерев жартома лоскотали їх, пташки спускалися до річки або намагалися

у височині догнати хмарки. Коли не було вітру, вони літали справді дуже - дуже високо. Адже високо не так страшно було літати. З висоти їм усе здавалося маленьким і ласкавим, а коли вони спускалися вниз — все було велике, велике: і дерева, і кущі, і звірі. Далеко приємніше було літати високо.

Щоб не загубити одна одну, вони весь час переспівувалися.

— Цві! Цві! Цві! — кликала Рінь з річки.

— Рінь! Рінь! Рінь! — відповідала Цві з ліщини.

А ви знаєте, чому пташки ввечері піднімали такий галас у лісі? То клопітлива мати скликала їх на весь ліс:

— Цві та Рінь! Цві та Рінь! Цві та Рінь!

А пташки, її подруги, допомагали всі хором:

— Цві-та-Рінь! Цві-та-Рінь! Цві-та-Рінь!

Цві та Рінь поверталися до свого гнізда, і тут починалися такі співи, що кожному листочку в лісі хотілося усміхнутись. А то просто пташки розповідали матері сьогоднішні новини.

— Я була сьогодні над річкою, — казала Рінь, — і бачила, як чайки літають над са-

мою водою і ловлять пташок, що літають у воді, зовсім без крил. А на болоті я зустріла кумедних довгих птахів. У них у всіх по одній нозі, але вони стоять рівно і не хитаються — і мені здавалося — вони спали. Мамо! Невже можна спати не в себе в гніздечку, а на одній нозі?

— А я бачила багато звірів, — перебила її Цві, — але ніхто з них не літає, як ми. Білочки стрибають по деревах так швидко, як жолуді з нашого дуба падають, коли їх трусить вітер, але я літаю швидше.

— Довгоногий заєць хвастав, що він найшвидший у лісі, але я перелетіла швидше за нього. Подумайте! Навіть велика ведмедиха не може літати! Вона така велика, що й одна її лапа не поміститься в нашому гнізді.

— Але я сама бачила, як вона хотіла зірвати грушку і не могла її дістати. Вона трусила, трусила стовбур, а верхня грушка не падала, а я підлетіла і поклувала, скільки хотіла.

— І я нікого не боюся, бо від усіх можу полетіти!

Та трапилося зовсім не так.

Вже поспіли кислички на диких яблу-

нях, тріскали шкаралупки на каштанах. Кароокі каштани падали на лісові стежки. І, здавалося, веселі очі дивляться з землі, А за каштанами почало опадати й листя, і пташки загомоніли про відліт.

Одного сухого, але вже не теплого ранку в лісі почулася незнайома пісня:

Чім-чім-перечім!

Чи почули мій привіт?

На дубі сиділа весела невідома малечі пташка. Але літні пташки її знали. Це була північна гостя — чечіточка.

— Як, ви досі не полетіли? — дивувалася чечітка. — А у нас уже випав сніг, і я швидше подалася сюди. Тут буде не так холодно, і я перезимую у вас. Але, любі мої, збирайтеся швидше. Незабаром прилетить справжня морозиха — біла сова, а тоді вже, будьте певні, скоро випаде і сніг. Мені що? Мені нічого. Ваша зима мені не страшна.

Чечітка наробила переполоху в лісі, і на терміновому пташиному зльоті було вирішено негайно відлітати.

Літні пташки ще перецвірінькувалися про різні дрібні деталі, коли зненацька згори

каменюкою упав шуліка з гачкуватим дзьобом.

Всі пташки кинулися врозтіч.

Але він встиг схопити в свої злі колючі пазурі маленьку пташку.

— Ббах-бах! — пролунало раптом. Постріл?

Всі пташки враз прижмурили очі, бо перед ними постелився туман. А коли відкрили, туман розійшовся — ні шуліки, ні маленької пташки ніхто вже не бачив.

Уночі всі пташки зібралися летіти.

— Цві! Цві! Цві! — кликала сестричка, але не чути було звичайної відповіді.

— Де ж Цві? Де ж Цві? — хвилювалася мати.

— Ой, мамо — заплакала Рінь, — то, мабуть, її потяг шуліка.

Та сумувати було ніколи. Співаючи прощальних пісень, пташки знялися вгору.

Замрячив дрібний дощик, і, здавалося, увесь ліс плаче за пташками, бо з усіх гілочок, листочків, хвоїнок стікали дрібні краплини.

Останніми відлетіли журавлі й дикі гуси.

Опало листя. Затихла говірлива річка. Жаби й риби залізли подалі від таких холод-

них неприємностей і поснули на всю зиму. Випав сніг і почалася справжня зима.

* * *

Було темно й тихо. Тільки чулися якісь дивні звуки, зовсім не схожі на пташине цвірінькання.

— Хррр-хрр, — хрпів хтось.

— Де ж це я? — подумала Цві перелякано.

На ній згори і з усіх боків було сухе листя. Це вона зрозуміла. Але це було не в лісі — ні. Вона випросталася, підстрибнула на лапки, і враз її носик ткнувся у щось густе, волохате, дуже тепле й м'яке.

— Тут хоч тепло, як під маминими крилами, але де ж це? — міркувала вона. — Може це той шуліка, що схопив мене, відніс до себе за гори? Але ні, він би з'їв мене давно. І потім він же випустив мене, і я упала.

Цві спробувала розправити свої крильця і тихенько сказала:

— Цвірі-цвірі-цвір-цвірінь!

І раптом щось заворушилось у темряві.

— Мамо! Мамо! — почулися рикаючі голоси поряд, — прокидайся! Вже напевне весна, вже пташки співають!

І Цві відчула, що те, в чому вона сиділа, заворушилося і воно дуже-дуже велике. Воно, це велике, потяглося, позіхнуло так, що вітром війнуло, і сказало басом, просто як грім загуркотів:

— Що, весна? Пташки співають? Ну, я гляну!

Цві сиділа ні жива, ні мертва. Та вона з головою заховалась у волохату шерсть, і її ніхто не бачив. Але все, що вона побачила, зовсім приголомшило її.

Волохате, велике одгорнуло лапою листя і гілки, і в темряву ввірвалося світло. Спочатку аж очі засліпило — і вона побачила, що сидить на спині великої ведмедихи. Тієї самої ведмедихи, що не вмiла літати, але була найдужчим звіром у лісі. А ще поряд три маленьких ведмежатка пригорнулися до неї.

Холодом, морозом війнуло у теплий ведмежий барліг. І всі — і великі, і малі, і навіть непомітна нікому Цві — подивилися і не пізнали рідного лісу.

Білим, холодним мело на всі боки й намітало високі кучугури. Маленьких кущиків не видно було. Виля хуртовина, танцювала метелиця, а вітрові відспівували десь здалека голодні вовки.

— Де там весна? — гримнула сердито ведмедиха. — Тільки розбуркали мене даремно! Пустуни!

— Але ж ми чули, як пташка заспівала, — винувато сказали ведмежата.

— Чули, чули, — бурмотіла ведмедиха, — от вижену вас усіх з барлогу, раз весна, тоді й знатимете!

Цві злякалася, що всіх виженуть через неї на мороз.

— Не сердьтеся. Це я, — тихенько сказала вона.

Всі підвели, наскільки могли, морди і побачили над вухом у своєї мами (тільки вона, звичайно, не могла побачити) маленьку - маленьку пташку.

— Ану, йди сюди, щоб і я подивилася, — вже добродушно сказала ведмедиха, — що ти за звір.

— Я не звір, я птичка, — сказала Цві, — я не знаю, як я опинилась у вас. Справді, я сама не залітала сюди. Я зараз полечу в теплий край, додала вона, але згадала метелицю і аж затремтіла.

— Куди ти там полетиш? — промурмотіла ведмедиха. — Ти замерзнеш через хвилину.

Лягай і спи вже тут за моїм вухом. Можеш поклювати наших грушок.

Цві насмілилася і сказала:

— Спати я вже зовсім не хочу, а я дуже хочу поспівати.

І вона заспівала:

*Цвір- цвірірь.
Весно, прилинь,
І з нею Рінь!*

В барлозі стало весело-весело. Ведмедиха задоволено посміхнулася й сказала:

— Просто наче літо! Аж меду захотілося!

В той же день косий заєць, що завжди гасав по всьому лісі і все бачив і чув найперший, бо в нього ж такі довгі вуха і ще довші ноги, — розніс прецікаву новину: у ведмежачому барлозі живе Цві, яку во-сени схопив шуліка.

— Як же вона там опинилась? — міркували всі.

А знав про це тільки старий дуб. Він чув, як вистрелив мисливець, що полював на диких качок, і зачепив крило шуліки. Він бачив, як Цві упала непритомна під дерево. Ведмедиха, лаштуючи собі барліг на зиму, загірбала сухе листя, загребла і Цві. Її непомітно було між червоним і жовтим

листям. У барлозі вона зігрілася, крильця загоїлися, вона і прокинулась.

Ясними днями в лісі бувало тепер весело. Пробігаючи повз старий дуб, і зайчик, і білка, і лисиця не могли не зупинитися. З дупла дуба, де був ведмежий барліг, чулися веселі пісні Цві. Усі ж співочі пташки відлетіли, а Цві нагадувала всім весну.

Прилетіли горобці, чечітки, снігури, що зимували тут, вони раділи, що Цві жива, і кликали її з собою.

Але ведмедиха висунула з своєї хати морду і сказала:

— Хай живе у мене, он ви самі гасаете, холодні й голодні, та ви вже звикли, а воно замерзне.

Струмочок хотів подалі втекти від снігу і побіг швидко-швидко. А тому, що він не знав ще дороги, бо це ж був перший весняний струмок, він і плував то праворуч, то ліворуч.

По дорозі, праворуч, почув його і виткнувся зелений гострячок якоїсь рослини — два листочки разом.

Сонце припікало, і струмок бавився і смі-

явся, пробиваючи собі дорогу. Два листочки розкрилися, як повіки вранці, і звідти визирнула блакитна квітка.

Так це справді починається весна?

По дорозі, ліворуч, з-під кори осики вилізла мушка. Вона розправила крильця, декілька раз махнула ними, — це була її ранкова зарядка — і спитала:

— Так це справді починається весна?

А струмок біг далі по лісі і будив усіх: і праворуч і ліворуч. Витикалися з землі трави, проліски, прокидалася комашня, потяглися дерева заанімілими за зиму вітами.

Перша з дерев прокинулася молоденька верба над рікою. Вона була тоненька. Їй легко було потягтися до сонця і нахилитися до води. Зараз вона потяглася до сонця — треба ж було погрітися після зими — і на гілочках виступили бруньки, — як білі зайчики побігли.

— Скільки я живу на світі, а ще не бачив міхових квітів — сказав здивовано справжній зайчик і побіг рознести цю новину всьому лісу.

Вилізли ведмежата з барлогу і борюкалися і бавилися. Вилетіла весела Цві і сіла на вершечку дуба, жмурячи очі на сонці.

Що це? Що це?

По блакитному небі ніби розсипано чорні намистинки.

От намистинки більші. От вони вже як кольористі квіти.

Але то не пелюстки квітів, – то крила. Вони махають крилами і летять сюди.

А найперша невеличка пташка, така самісінька, як і вона.

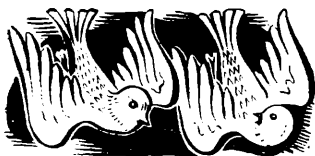
Ця пташка радісно вітає ліс.

— Цві! Цві! Цві!

— Рінь! Рінь! Рінь! — закричала дзвінко Цві.

Рінь зупинилася. Це ж Цві! Її сестричка Цві! Вона сидить жива й весела на рідному дубі.

— Цві - та - Рінь! Цві - та - Рінь! — зацвірінчали, загомоніли всі пташки, і це вже була справжня весна.

19.3